

Henkirikoksista tuomittujen nais- ten sosiaaliset suhteet vankeusai- kana

”Mä en itse sen asian eteen voi
tehdä enempää, kun he ei halua
mun kans olla tekemisissä”

Pauliina Viik

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Henkirikoksista tuomittujen naisten sosiaali- set suhteet vankeusaikana

**”Mä en itse sen asian eteen voi tehdä
enempää, kun he ei halua mun kans olla
tekemisissä”**

Pauliina Viik
Rikosseuraamusala, sosionomi
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2020

Pauliina Viik

Henkirikoksista tuomittujen naisten sosiaaliset suhteet vankeusaikana ”Mä en itse sen asian eteen voi tehdä enempää, kun he ei halua mun kans olla tekemisissä”

Vuosi 2020

Sivumäärä 38

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka pitkiin vankeusrangaistuksiin tuomittujen naisten sosiaalisten suhteiden hoitaminen tapahtuu vankeusaikana, kuinka se on muuttunut ajasta ennen vankilaan joutumista sekä kuinka sosiaaliset suhteet eroavat eri vankien välillä. Tavoitteena oli selvittää, minkälaista tukea naisvangit kokevat tarvitsevansa Rikosseuraamuslaitokselta vankeuden aikana. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Hämeenlinnan vankilan, eli Suomen ainoan vain naisvangeille tarkoitetun suljetun vankilan kanssa.

Teoriapohjana tässä opinnäytetyössä toimii sosiaaliset suhteet, niiden merkitys ihmisen elämässä ja vaikutus rikollisuuteen. Myös naisten erityisyys vankipopulaatiossa ja rikostentekijöinä on otettu osaksi teoreettista viitekehystä. Opinnäytetyötutkimus on tehty kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena henkirikoksista tuomittuja naisia haastatteleamalla. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina niin, että haastateltavia oli yhteensä viisi, kolmesta eri vankilasta. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysia käyttämällä, ja näiden tutkimustulosten avulla päädyttiin opinnäytetyön johtopäätöksiin.

Keskeisinä johtopäätöksinä tutkimustuloksista nousi esiin se, että naisvankien sosiaalisissa suhteissa on valtavia eroja. Yhteydenpidon läheisiin voitiin katsoa jakautuvan kahteen ääripäähän, joko suhteita ylläpidettiin paljon, tai sitten ei laisinkaan. Lähes yksimielisesti naisvangit kokivat myös sen, että vankiloiden henkilökunta ei juurikaan tarjoa tukea sosiaalisten suhteiden ylläpitoon. Tällaista tukea haastateltavat eivät välttämättä kuitenkaan kokeneet edes tarvitsevansa.

Kehittämisehdotukseksi opinnäytetyön tekemisen jälkeen voisi olla se, että vankiloissa alettaisiin aktiivisesti ja tietoisesti tarjoamaan tukea sosiaalisten suhteiden ylläpitoon eikä tuen saaminen olisi yksin vangin vastuulla. Aiheeseen liittyen jatkotutkimuksena voisi ajatella esimerkiksi naisvankien keskinäisten suhteiden tutkimista.

Pauliina Viik

Social relations of women sentenced to homicide during imprisonment

Year	2020	Pages	38
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to find out how long-term female prisoners take care of their social relationships, how it has changed compared to the time before prison and how different social relationships are between other prisoners. The aim was to find out what kind of support female prisoners think they need from the Criminal Sanctions Agency when they are in prison. This thesis was made in cooperation with Hämeenlinna prison which is Finland's only closed prison for female prisoners.

The theoretical part of this thesis discussed social relationships, their meaning in people's lives and how they affect criminality. Also, the special features of women in prisons and perpetrators is dealt with in to theoretical framework. This thesis was a qualitative study including an interview with a female who had committed homicide. The interviews were semi-structured theme interviews and the author interviewed five female prisoners from three different prison. The data was analysed using content analysis and the conclusions were based on these results.

The key conclusion was that there are huge differences in social relationships between prisoners. The communication with close ones was divided two extremities either people take care a lot of their social relationships or they did not do that at all. Almost unanimously female prisoners experienced that the prison staff does not offer support in taking care of social relationships. Although the interviewees thought that they do not need that kind of support.

The author's development proposal was that the staff prison could actively and deliberately offer support to female prisoners in social relationships so that it would not be only prisoners' responsibility. Further research could discuss exploring the social relationships between female prisoners.

Keywords: Life sentence prisoner, female prisoner, homicide, social relationships

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Toimeksiantajan kuvaus.....	6
3	Opinnäytetyön tietoperusta	6
3.1	Henkirikokset ja niistä tuomittavat rangaistukset.....	7
3.2	Naisvangit Suomessa	7
3.3	Sosiaalisten suhteiden ylläpito vankilassa	8
3.4	Taustaa naisten rikollisuudesta	9
3.5	Sosiaaliset suhteet desistanssin edistäjänä.....	11
4	Tutkimusasetelma.....	12
4.1	Tutkimuksen toteutus	12
4.2	Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus	13
4.3	Teemahaastattelu ja aineiston keruu	14
4.4	Aineiston analysointi.....	15
4.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	16
5	Tutkimustulokset	16
5.1	Taustatiedot	16
5.2	Henkirikoksista tuomittujen naisten sosiaalisten suhteiden muuttuminen vankeusaikana	17
5.3	Naisvankien tuen tarve Rikosseuraamuslaitokselta pitkien vankeusrangaistusten yhteydessä.....	20
6	Johtopäätökset	23
6.1	Henkirikoksista tuomittujen naisten sosiaaliset suhteet ennen ja nyt	23
6.2	Naisvankien tuen tarve ja sen saatavuus vankeusaikana	24
7	Pohdinta	25
7.1	Opinnäytetyöprosessi	25
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	27
7.3	Kehitysehdotuksia	28
	Lähteet.....	29
	Liitteet	32

1 Johdanto

Idea opinnäytetyöhön lähti omasta henkilökohtaisesta kiinnostuksestani rikosseuraamusalan nais erityisyyteen sekä erityisesti naisiin, jotka on tuomittu pitkiin vankeusrangaistuksiin väkivaltarikoksista. Lisäksi kun työskentelin itse Hämeenlinnan vankilassa, eli Suomen ainoassa vain naisille suunnatussa vankilassa, oli opinnäytetyön aihe helposti päätetty.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena kohderyhmää haastatteleamalla, ja siinä pyrittiin saamaan käsitys siitä, kuinka sosiaaliset suhteet ovat muuttuneet ajasta ennen rikosta ja vankeusrangaistusta aina tähän päivään. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää sitä, kuinka pitkiin vankeusrangaistuksiin tuomittujen naisten sosiaalisten suhteiden hoitaminen tapahtuu vankeusaikana, kuinka se on muuttunut ajasta ennen vankilaan joutumista sekä kuinka sosiaaliset suhteet eroavat eri vankien välillä. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa siitä, minkälaista tukea naisvangit kaipaavat Rikosseuraamuslaitokselta vankeuden eri vaiheissa.

Teoriaksi opinnäytetyöhön oli perusteltua valita rikosseuraamusalan nais erityisyys. Naisvangit eroavat joukkona miesvangeista, ja heitä on määrällisesti huomattavasti vähemmän. Lisäksi sukupuolten väliset erot rekisteröidyssä rikollisuudessa ovat sen jatkuva, ja todennäköisesti merkittävin piirre (Heidensohn 1996, 11). Tästäkin syystä ainoastaan naisten valikoituminen kohderyhmäksi oli myös perusteltua. Lisäksi sosiaalisia suhteita ja niiden merkitystä ihmisen elämässä sekä yhteyttä rikollisuuteen on käsitelty opinnäytetyön teoriaosuudessa.

2 Toimeksiantajan kuvaus

Opinnäytetyön tilaajana ja yhteistyökumppanina toimii Hämeenlinnan vankila. Se on Suomen ainoa vankila, joka on vain naisvangeille tarkoitettu, ja näin ollen luonnollinen valinta opinnäytetyön yhteistyökumppaniksi.

Hämeenlinnan vankila on Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella sijaitseva suljettu vankila, jonne sijoitetaan niin sakko-, tutkinta-, kuin vankeusvankejakin. Normaaliin vankilaosastojen lisäksi siellä sijaitsee perheosasto, jossa tutkintavanki voi olla alle 3-vuotiaan lapsensa kanssa. Heinäkuun alusta 2017 vankila muuttui kokonaan naisille tarkoitetuksi, kun sinne sijoitetut miesvangit siirrettiin muualle. Keväällä 2020 vankipaikkoja Hämeenlinnan vankilassa on 36:lle vangille, mutta tilanne tulee muuttumaan loppuvuodesta 2020 uuden vankilan valmistuessa. (Rikosseuraamuslaitos 2019.)

3 Opinnäytetyön tietoperusta

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyötutkimuksen teoriapohjana toimivaa tietoa. Opinnäytetyön käsitellessä nimenomaan naisvankeja, on muun muassa tutkijatohtori Ulla Salovaaran väitöskirjaa rikoksista tuomituista naisista käytetty osana teorian tietoa. Lisäksi tutkija Janne Kivi-vuoren ja tutkija Emmi Latun tekemiä tutkimuksia on käytetty teoriana opinnäytetyötä

tehdessä. Nimenomaan naisvankien suhteista läheisiinsä ja perheisiinsä on melko vähän tutkimuksia, sillä useimpien tutkimusten kohderyhmänä ovat nimenomaan miehet. Aiheena vankien sosiaaliset suhteet ovat lisäksi muutenkin ajankohtaisia, ja esimerkiksi professori Juho Saari tutkimusryhmineen tekee parasta aikaa ”Vankila - sosiaalisen yhteisön rakenne” -tutkimusta, joka käsittelee vankien kokemaa yksinäisyyttä sekä vankien välisiä sosiaalisia suhteita

3.1 Henkirikokset ja niistä tuomittavat rangaistukset

Suomessa ehdottomat vankeusrangaistukset voidaan tuomita joko määräajaksi tai elinkaudeksi. Määräaikaisessa vankeusrangaistuksessa vapautumispäivä on aina ennalta tiedossa, ja pituudeltaan se voi olla neljästätoista päivästä aina kahteentoista vuoteen asti. Mikäli rikoksia on kuitenkin enemmän kuin yksi, voi rangaistus näistä olla maksimissaan viisitoista vuotta. Elinkautisessa vankeusrangaistuksessa vapautumispäivää ei ole ennalta määrätty, vaan vapautumista on mahdollista anoa Helsingin hovioikeudelta sitten, kun rangaistusta on suoritettu vähintään kaksitoista vuotta. Mikäli tekijä on ollut rikoksen tekohetkellä alle 21-vuotias, voi vapautumista anoa kymmenen vuoden vankeusajan jälkeen. (Rikoslaki 39/1889.)

Opinnäytetyön kohderyhmää ovat naisvangit, joilla on lainvoimainen tuomio henkirikoksesta. Tällaisiksi rikoksiksi opinnäytetyössä luokitellaan murha, tappo, surma ja törkeä kuolemantuottamus. Näiden lisäksi myös kuolemantuottamus olisi voinut olla käypä rikosnimike kohderyhmään kuuluvalla vangille, mutta koska siitä tuomittava rangaistus voi minimissään olla sakko-rangaistus, ei sen mukaan ottaminen ollut tarkoituksenmukaista.

3.2 Naisvangit Suomessa

Suomen vankipopulaatiossa naisvangit edustavat pientä marginaaliosaa. Heidän prosentuaalinen osuutensa on niin pieni, että usein vangeista puhuttaessa automaattisesti tarkoitetaan miehiä, ja unohdetaan myös naisvankien olemassaolo. Esimerkiksi 1.5.2018 Suomen vankimäärä oli 3082, josta naisvankeja oli 234. Eli ainoastaan 7,59% koko vankipopulaatiosta oli naisia. (Väkeväinen 2008; Rikosseuraamuslaitos 2018.) Helmikuussa 2020 40 naisvankia suoritti lainvoimaista tuomiota henkirikoksesta. (Blomster 2020.)

Lukumääränsä lisäksi naisvangit eroavat miehistä myös muulla tavoin. Heidän vankilakertaisuutensa on miesten vastaavaa pienempi, joka tarkoittaa sitä, etteivät naiset uusi rikoksiaan yhtä usein kuin miehet. Lisäksi naisten tuomiot koostuvat useammin ainoastaan yhdestä rikoksesta. Naisvangeista ensimmäistä kertaa vankilassa on noin puolet, kun miesten vastaava luku on neljännes. Rikoslajit ovat kuitenkin sekä nais- että miesvangeilla samoja, eli väkivalta-, huumausaine- ja omaisuusrikoksia. Naisten tekemissä rikoksissa on kuitenkin enemmän väkivalta-rikollisuutta, ja noin neljäsosa vankilassa olevista naisista on tuomittu joko henkirikoksesta tai sen yrityksestä. Kuitenkin silloin, kun tehdään tutkimuksia, joissa kohteena on koko vankipopulaatio, naisvankien erityispiirteet jäävät huomaamatta heidän vähäisen määränsä takia. (Pösö 1986, 193; Salovaara 2019, 24.)

3.3 Sosiaalisten suhteiden ylläpito vankilassa

Sosiaalisia suhteita on mahdollista ylläpitää vankeusaikana usein eri tavoin. Yhteydenpitomenetelminä voivat toimia vankilassa järjestettävät tapaamiset, jotka joko valvotaan henkilökunnan toimesta, tai ovat täysin valvomattomia. Valvottu tapaaminen voi toteutua myös videopuhelun välityksellä. Vankilan ulkopuolelle voi olla yhteydessä myös puhelimella tai postitse omakustanteisesti. Lisäksi vankilasta on mahdollista saada poistumislupia vankilan ulkopuolelle tiettyin ehdoin. Perusteena poistumislupalta voi olla tärkeä syy, erittäin tärkeä syy tai rangaistuksen pituus. Tärkeä syy poistumislupalta voidaan katsoa olevan esimerkiksi terveydenhuoltoon tai sosiaaliasioiden hoitoon liittyvä syy, kun taas erittäin tärkeänä syynä voidaan pitää esimerkiksi vakavasti sairaan lähiomaisen tapaamista tai hautaan saattamista (Vankeuslaki 767/2005). Henkirikoksesta tuomituilla on muihin vankeihin verrattuna melko pitkät tuomiot, jolloin rangaistuksen pituuden perusteella myönnettävät poistumisluvat astuvat voimaan vasta pitkän ajan päästä vankilaan tulon jälkeen. Tästä syystä tässä opinnäytetyössä on avattu erityisesti rangaistuksen pituuden perusteella myönnettäviä poistumislupia.

Tapaamisia varten vankilassa on tilat, jotka ovat eri tyyliin tapaamisiin soveltuvat. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi valvottuihin tapaamisiin on oltavat omat erilliset tilat, ja taas puolestaan valvomattomiin tai lapsen tapaamisiin omat tilansa. Tapaamisia on järjestettävä niin usein kuin se on mahdollista ilman, että vankilan järjestys siitä häiriintyy. Käytänteissä on eroja, kun vertaa eri vankiloita, mutta pääsääntöisesti tapaamiset ovat viikonloppuisin, jolloin vankilassa on vähemmän toimintaa kuin arkena. Tällöin tapaamisten katsotaan olevan mahdollisimman vähän häiriöksi muulle toiminnalle ja järjestykselle. (Vankeuslaki 767/2005; Hartonena, Mohell, Pajuoja & Vartia 2015.)

Pelkästään valvotut tapaamiset ovat erilaiset, kun verrataan keskenään suljetun vankilan ja avovankilan tapaamisia. Suljetuissa vankiloissa on esimerkiksi erilaisin rakenteellisin tavoin estetty vangin ja häntä katsomaan tulleen vierailijan, eli tapaajan toisiinsa koskeminen, kun taas avovankilassa koskeminen on mahdollista ja sallittua. Suljetussa vankilassa tapaaminen on lisäksi mahdollista järjestää niin, että se tapahtuu kokonaan eri tilassa muiden vankien ja heidän vierailijoidensa kanssa. Yleensä syy tällaiselle tapaamiselle liittyy ennalta saatuun tietoon, jonka perusteella voidaan epäillä muun muassa turvallisuuteen tai vankilan järjestykseen liittyviä riskitekijöitä. (Vankeuslaki 767/2005.)

Valvomaton tapaaminen tarkoittaa nimensä mukaisesti sitä, että tapaamisessa ovat läsnä ainoastaan vanki ja hänen vierailijansa. Valvomaton tapaaminen voidaan myöntää vangin lähiomaisen, kuten lapsen, tai muun läheisen, esimerkiksi avopuolison kanssa. Mikäli vangin yhteyksien säilymisen kannalta on perusteltua, voidaan tapaaminen myöntää myös muun tärkeän ihmisen kanssa. Tällaiseksi tärkeäksi ihmiseksi voidaan luokitella esimerkiksi lapsuuden ystävä tai kaukaisempi sukulainen. Tapaamisen myöntäminen käsitellään aina tapauskohtaisesti, ja

tapaaminen voidaan myöntää esimerkiksi silloin, jos vangilla ja tapaajalla on yhteisiä lapsia. (Vankeuslaki 767/2005; Hartoneva, Mohell, Pajujoja & Vartia 2015.)

Tapaaminen vangin ja hänen lähiomaisensa, läheisensä tai muun tärkeän henkilön välillä on mahdollista järjestää myös videoyhteyden tai muun vastaavan teknisen yhteydenpitotavan avulla niin, että vangilla ja tapaajalla on näkö- ja kuuloyhteys toisiinsa. (Vankeuslaki 767/2005.)

Vangille voidaan myöntää poistumislupia vankilan ulkopuolelle erinäisistä syistä, joista yksi on rangaistuksen pituus. Rangaistuksen pituuden perusteella myönnetyn poistumisluvan tulee kuitenkin edistää vangille laadittua rangaistuaajan suunnitelmaa, jonka lisäksi vangin tulee sitoutua tarpeelliseksi katsottuun valvontaan, kuten päihdevalvontaan. Poistumislupaa ei ole välttämättömyyden vuoksi myöntää, mikäli poistumislupaehojen noudattamisen ei katsota olevan todennäköistä. (Vankeuslaki 767/2005.)

Rangaistuksen pituuden vuoksi myönnettävää poistumislupaa on mahdollista anoa siinä vaiheessa, kun vankilassaoloaika on kulunut kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta. Elinkautiseen vankeusrangaistukseen tuomittujen vankilassaoloajan kestoa ei ennalta tiedetä, eikä näin ollen voida etukäteen laskea milloin kaksi kolmasosaa siitä on kulunut. Tämän vuoksi aika lasketaan sen mukaan, että vankeus olisi pituudeltaan kaksitoista vuotta. Mikäli henkilö on ollut alle 21-vuotias elinkautiseen vankeuteen johtaneen teon tehdessään, lasketaan kaksi kolmasosaa niin, kuin vankeus olisi kymmenen vuoden mittainen. (Vankeuslaki 767/2005.)

Mikäli edellytykset poistumislupalta täyttyvät, on niitä mahdollista myöntää jo ennen määräaikaan tietyin syin. Mikäli vanki on huolellisesti noudattanut omaa rangaistusajan suunnitelmaansa ja poistumisluvan voidaan katsoa myös edelleen edistävän suunnitelman toteutumista, voidaan poistumislupa myöntää jo ennen kuin kaksi kolmasosaa vankilassaolosta on kulunut. Yksittäistapauksissa lupa voidaan myös myöntää silloin, kun sen katsotaan olevan tarpeellista vangin yhteyksien säilymiseksi, toimintakyvyn ylläpitämiseksi tai jonkin muun vastaavan syyn vuoksi. Edellä mainituista syistä lupaa ei kuitenkaan saa myöntää ennen, kuin vankilassaoloajasta on kulunut vähintään puolet. (Vankeuslaki 767/2005.)

3.4 Taustaa naisten rikollisuudesta

Naisten tekemää rikollisuutta on tutkittu melko vähän. Ne tutkimukset, joita naisten tekemästä rikollisuudesta on tehty, ovat usein olleet melko marginaalisia tai naisia seksuaalisioivia. Ensimmäisissä naisten tekemiä rikoksia käsittelevissä tutkimuksissa pääpaino oli biologisessa selittämisessä. Lähtökohtana rikollisuudelle ajateltiin esimerkiksi olevan naisten luonnollinen passiivisuus ja heikkolahjaisuus verrattuna miehiin. Naisen ajateltiin olevan miestä yksinkertaisempi, jonka takia tämä ei ollut kykenevä tekemään rikoksia. Tämän vuoksi rikoksia tekevät naiset puolestaan nähtiin maskuliinisempina kuin naisille katsottiin olevan suotavaa. Tällaiset

maskuliiniset naiset pyrittiin ikään kuin parantamaan, ja tekemään heistä viehättäviä ja miesten silmissä haluttavia, jolloin heidän rikollinen käytöksensä vähenisi. Muitakin biologisia syitä naisten rikollisuudelle on pyritty löytämään. Esimerkiksi kuukautiskierron eri vaiheet tai raskaus on yritetty nähdä selityksenä naisten tekemille rikoksille. Naisten tekemiä rikoksia ei siis kyetty näkemään rationaalisena toimintana, vaan hormoneista tai erilaisista vieteistä johtuvana käytöksenä, jota naiset itse eivät kykene säätelemään. Myöhemmin kuitenkin ymmärrettiin, että mikäli kuukautiskierron eri vaiheita ajatellaan hyväksyttävänä syynä rikolliselle käyttäytymiselle, kyseenalaistaa se kaikkien naisten luotettavuutta ja mielenterveyttä, ja siten myös edesauttaa naisten alisteisen aseman jatkumisen yhteiskunnassa. (Väkeväinen 2008; Honkatukia 1998.)

Jos verrataan keskenään henkirikoksen tehneitä miehiä ja naisia, on kuitenkin havaittavissa selkeitä eroavaisuuksia. Miesten tekemissä henkirikoksissa tekijän sosioekonominen asema on usein normaalia heikompi ja tekijän voidaan usein katsoa olleen jollain lailla työelämästä syrjäytynyt. Puolestaan naisten tekemille henkirikoksille on harvemmin mahdollista löytää selkeää syytä, joka liittyisi taloudellisiin tai sosiaalisiin taustoihin. (Väkeväinen 2008, 54-55.)

Vaikka väkivaltarikokset eivät naisvankien rikollisuudessa ole mitenkään poikkeuksellisia, voidaan kuitenkin ajatella, että esimerkiksi taposta tai murhasta tuomitulla naisella on haastavampi vankeusaika kuin samanlaisesta rikoksesta tuomitulla miehellä. Vankeusrangaistus on erityisesti naiselle suuri kriisi, ja etenkin vakaviin rikoksiin tuomitut naiset saattavat usein tuntea suurta häpeää. Naisten asema väkivaltarikollisena on muutenkin erilainen verrattuna miehen asemaan. Yhteiskunnasta lähtöisin oleva sosiaalinen paine on asettanut naisille tiettyjä sukupuolirooleja ja -odotuksia, jotka vakavan rikoksen tapahtuessa rikkoutuvat. Näin ollen miesten väkivaltarikollisuus nähdäänkin usein tietyllä tapaa hyväksyttävämpänä. (Väkeväinen 2008, 55.)

Usein naisten sukupuolirooli koetaan sellaisena, että he eivät kykenisi tekemään väkivaltarikoksia. Tämän vuoksi on tutkittu, kuinka sitten on mahdollista, että nainen kykenee tekemään esimerkiksi murhan. Usein katsotaan, että henkirikoksesta tuomitulla naisella ei olisi kykyä käsitellä ja tunnistaa omia tunteitaan eikä myöskään ilmaista suuttumuksen tunteita tai liittää niitä itseensä. Usein rikokseen johtaneet syyt eivät ole yksiselitteisiä, vaan voi viedä jopa vuosia aikaa selvittää, kuinka monen eri tekijän summasta loppujen lopuksi on kyse. (Väkeväinen 2008.)

Salovaaran (2019) tutkimuksessa todettiin, että naisten tekemällä väkivallalla on usein yhteys päihiteisiin esimerkiksi velanperinnän kautta tai itsepuolustuksena. Latun (2016) tutkimuksessa väkivallan tekoja selitettiin muun muassa väkivaltaisena vastustamisena, eli oma rikos oikeutettiin sillä, että itse oli ollut väkivallan uhrina. Tutkimuksessa ilmeni, että väkivalta oli tapahtunut jo aiemmin, ja naisen tekemä väkivalta näkyi niin sanottu jälkikäteisreaktiona, eli vasta

myöhemmin. Suuri osa, noin 70% naisvangeista on elämänsä aikana joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi oman kumppanin taholta, lisäksi seksuaalista väkivaltaa on kokenut neljäsosa naisvangeista ja lapsuudessa väkivaltakokemuksilla on altistunut noin kolmannes. Näin ollen suuri osa naisista, jotka ovat tehneet rikoksia, ovat joutuneet myös itse rikoksen uhreiksi. Vaikka tämä uhrinäkökulma on olennainen naisten rikollisuutta tutkittaessa, ei sen taakse pidä täysin piiloutua. Naiset ovat siitä huolimatta täydessä vastuussa tekemistään rikoksista, mutta väkivallan kokemusten yhteys elämänhallintaan ja käyttäytymiseen tulee ymmärtää. (Jokinen & Ollus 2012.)

3.5 Sosiaaliset suhteet desistanssin edistäjänä

Sosiaalisilla suhteilla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä kohdehenkilöille tärkeitä ihmisiä ennen vankeusrangaistusta sekä sen aikana. Sosiaalisiksi suhteiksi ei ole ennalta määritelty esimerkiksi ainoastaan perheen merkitystä, vaan kukin voi haastattelussa itse määritellä kenet tai ketkä kokee itselleen läheiseksi.

On olemassa tutkimuksia liittyen sosiaalisten suhteiden merkitykseen ihmisen elämässä, ja tässä opinnäytetyössä huomionarvoisena ymmärretään etenkin tutkimukset, jotka liittyvät nimenomaan sosiaalisten suhteiden yhteydestä rikollisuuteen sekä siitä irrottautumiseen, eli desistanssiin. Sosiaalisten suhteiden onkin katsottu olevan merkittävässä roolissa rikollisen käyttäytymisen uusimisriksiä nostavana tai madaltavana tekijänä.

Desistanssin katsotaan koostuvan kolmesta eri osa-alueesta, jotka ovat käyttäytyminen, identiteetti ja kuuluvuuden tunne. Professori McNeill (2004) on desistanssia tutkiessaan tuonut esiin olennaisena asiana rikollisuudesta irrottautumisessa sosiaalisten yhteisöjen ja verkostojen, eli niin sanotun sosiaalisen pääoman merkityksen. Vaikka sosiaalisten verkostojen merkitys rikoksettomuudessa on huomattava, on otettava huomioon myös henkilön yksilölliset taidot ja resurssit. Sosiaaliset suhteet eivät siis yksinään ole avaintekijänä rikollisuudesta irrottautumisessa, mutta niiden merkitys on oleellinen.

Naisten ja miesten eroavaisuudet näkyvät myös sosiaalisten suhteiden merkitystä tutkittaessa. Tutkimusten mukaan sosiaalisella tuella on positiivinen vaikutus, kun puhutaan henkilökohtaisen muutoksen ylläpitämisestä. Toisaalta kuitenkin esimerkiksi parisuhteen voidaan katsoa olevan rikollisuutta lisäävä tekijä naisen elämässä. Ero naisten ja miesten välillä näkyy selkeästi etenkin parisuhteen merkitystä tarkasteltaessa. Miehillä parisuhde tukee rikoksettomaan elämään kiinnittymisessä, eli päinvastoin kuin naisilla. Kokonaisuutta ajatellen sosiaalisilla suhteilla on vahva rooli rikollisuudessa, oli se sitten suhteen mukaan negatiivinen tai positiivinen. Suurimmilta osin sosiaalisten suhteiden voidaan kuitenkin katsoa olevan rikoksettomuutta edistävä tekijä. (Sarpavaara 2014, 197; Salovaara 2019, 35; Rikosseuraamusvirasto 2003, 96.)

On myös mahdollista, että sosiaaliset suhteet ovat kehittyneet vasta vankeuden aikana esimerkiksi toisiin vankeihin. Janne Kivivuori (2011) on tehnyt tutkimuksen liittyen nimenomaan rikollisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin. Tutkimusten mukaan vankien välinen yhteys näyttäytyy todellisuutta solidaarisempana ja lojaalimpana. Yleisinä normeina vankilamaailmassa pidetään sitä, että toista ei ilmianneta ja yhtä köyttä vedetään. Yleisenä tietona kuitenkin on se, että ilmiantoja tehdään oman edun hyväksi. (Kivivuori 2011, 61-62.)

Vankilamaailmassa on ikään kuin pakko luoda suhteita, sillä yksin jääminen lisää riskiä joutua esimerkiksi väkivallan tai varkauksien uhriksi. Yksi syy tähän on se, että rikoksen tekijät etsivät uhreikseen itseään heikompia ja puolustuskyvyttömämpiä yksilöitä, jolloin muiden vankien kanssa yhteen lyöttäytyminen voidaan nähdä ikään kuin selviytymiskeinona. Tietoisuus tästä luo vankeihin painetta, joka edesauttaa muiden vankien kanssa liittoutumista ja jo aiemmin mainittua lojaalisuuden ja solidaarisuuden julistamista. Solidaarisuuteen kuuluu liittoutumisen lisäksi tiettyjä vankiyhteisön luomia sääntöjä, kuten, että toisilta vangeilta ei saa varastaa eikä vartijoiden kanssa olla yhteistyössä. Liittoutumisesta huolimatta yleisenä oletuksena vangeilla on, että muut vangit eivät noudata tätä niin sanottua koodia. (Kivivuori 2011, 64-65.) Vankilassa on siis luotava suhteita muihin ja pyrittävä pitämään välit toisiin hyvinä. Samaan aikaan kukaan ei kuitenkaan luota toisiinsa eikä tämän perusteella vankilassa luotuja suhteita voisi kutsua todelliseksi ystävyudeksi. Toisaalta, kuka voi määrittellä, mitä oikea ystävyys kenellekin on.

4 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka henkirikoksesta tuomittujen naisten sosiaalisten suhteiden ylläpito tapahtuu vankeuden aikana. Tarkoitus oli selvittää, mitä muutoksia siinä on tapahtunut verrattuna aikaan ennen tuomion saamista ja minkälaisia eroavaisuuksia sosiaalisissa suhteissa on eri vankien välillä. Tavoitteena oli saada selville, kuinka vangit kokevat saamansa tuen ja millaista tukea he kaipaavat liittyen sosiaalisten suhteiden ylläpitoon pitkissä vankeusrangaistuksissa. Tutkimusasetelman pohjalta muodostin seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Miten henkirikoksista tuomittujen naisvankien sosiaaliset suhteet ovat muuttuneet vankeusaikana?
2. Millaista tukea henkirikoksista tuomitut naisvangit kokevat tarvitsevansa Rikosseuraamuslaitokselta sosiaalisten suhteiden ylläpitoon pitkien vankeusrangaistusten yhteydessä?

4.1 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyöprosessi alkoi alkuvuodesta 2019 tutkimusaiheen valinnalla ja sen jälkeen opinnäytetyösuunnitelman tekemisellä. Opinnäytetyösuunnitelman esitin kesäkuussa 2019, jonka jälkeen anoin tutkimuslupaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä. Tarkoituksena

oli alun perin haastatella elinkautiseen vankeuteen tuomittuja tai koko rangaistusta vankilassa suorittavia naisia, mutta heidän vähäisen lukumääränsä takia tutkimuslupaa ei myönnetty suunnitelman mukaista tutkimusta varten. Tästä johtuen opinnäytetyön aihetta laajennettiin koskemaan kaikkia henkirikoksen tehneitä naisia, ja tutkimuslupa (liite 4) myönnettiin syyskuussa 2019.

Tutkimuskysymysten ja teoriakirjallisuuden pohjalta valmistelin teemahaastattelurungon (liite 1), jonka toimitin yhdessä saatekirjeen (liite 2) kanssa vankiloihin, joihin mahdollisesti menisin haastattelemaan. Haastatteluista olin yhteydessä vankiloiden johtajiin ja apulaisjohtajiin, joiden kautta sovin haastattelupäivät ja -ajat. Haastattelut suoritin syys- marraskuussa 2019 kolmessa vankilassa Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella. Tarkoitukseni oli suorittaa haastattelut paikan päällä vankilassa ja nauhoittaa haastattelut litterointia, eli äänitteen tekstimuotoon muuttamista varten. Haastattelujen nauhoittaminen ei kuitenkaan yhdessä vankiloista ollut mahdollista, joten kahdesta haastattelusta tein nauhoitteen sijaan muistiinpanot. Opinnäytetyötutkimuksen kannalta olisi kuitenkin ollut haasteellista, mikäli osa aineistosta olisi ollut muistiinpanoina osan ollessa haastatteluista litteroituina teksteinä. Päädyin siis suorittamaan kaksi viimeistä haastattelua vielä uudestaan, tällä kertaa Skype-puhelun välityksellä. Videopuhelut äänitin, ja äänitteet litteroin kuten aiemmissakin haastatteluissa.

Haastatteluiden ja litteroinnin jälkeen analysoin aineiston aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysin avulla pyrin saamaan tutkimusaineistostani käsitteellisemmän, jotta pystyin vertaamaan saamiani tutkimustuloksia ja tekemiäni johtopäätöksiä aiempaan teorian tietoon. Opinnäytetyön valmistuttua esittelin sen arvioivassa seminaarissa Laurea-ammattikorkeakoulun Tikkurilan kampuksella opinnäytetyön ohjaavalle opettajalle, opponentille ja seminaariyleisölle. Seminaarissa sain sekä opettajalta että opponentilta korjausehdotuksia opinnäytteen viimeistelyä varten.

4.2 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena, eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullista menetelmää käytetään silloin, kun halutaan saada vastaus kysymykseen ”Mistä tässä on kyse?”. Usein kaan tutkittavaan aiheeseen ei siis ole olemassa valmiita teorioita tai vastauksia, vaan niitä lähdetään etsimään laadullisen tutkimuksen avulla. Laadullisessa tutkimuksessa vastaus tutkimuskysymyksiin etsitään ilman lukuihin perustuvia määrällisiä tai tilastollisia keinoja, vaan aineisto koostuu haastateltavien sanoista ja lauseista, joiden analysoinnissa ei pyritä samanlaisiin yleistyksiin kuin määrällisessä tutkimuksessa. Tulokset ovat ihmisten aitoja kokemuksia ja tunteita, joita ei ole mahdollista mitata taulukoiden tai numeroiden avulla. (Kananen 2014, 16-17.)

Ominaista laadulliselle tutkimukselle on se, että aineisto kerätään nimenomaan kohderyhmään kuuluvilta henkilöiltä vuorovaikutussuhteessa. Yleisimpinä tapoina aineistonkeruussa käytetään

haastattelua, kyselyä, havainnointia ja erilaisista dokumenteista saatavaa tietoa. Tähän opinnäytetyöhön aineistonkeruun menetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu teemahaastattelu, jossa jokaiselle haastateltavalle esitetään täysin samat kysymykset. Haastattelun etu esimerkiksi kyselyyn verrattuna on se, että siinä mahdollistuu kysymyksen toistaminen, tarkentaminen ja väärinkäsitysten oikaiseminen. Kyselyssä kukin vastaaja tulkitsee kysymyksiä omalla tavallaan ja antaa vastaukset sen mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009.)

4.3 Teemahaastattelu ja aineiston keruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla viittä naisvankia, jotka on tuomittu henkirikoksesta. Koska naisvankien lukumäärä koko vankijoukossa on pieni, ja koska useissa vankeja koskevissa tutkimuksissa on käsitelty ainoastaan miehiä, tuntui tärkeältä tehdä tutkimusta nimenomaan tähän pieneen marginaaliosaan liittyen. Sosiaalisten suhteiden merkitys ihmisen elämässä ja niiden ylläpidon haasteet vankeuden aikana lisäsivät aiheen mielenkiintoa. Henkirikoksista tuomittuja naisia ei ole määrällisesti kovin paljoa, joten kohdehenkilöille ei ollut tarpeen asettaa muita rajaavia tekijöitä kuin sukupuoli ja rikosnimike.

Aineisto kerättiin haastattelemalla kohderyhmään kuuluvia henkilöitä. Haastateltavia oli sijoitettu kolmeen eri vankilaan, ja haastattelut suoritettiin osittain paikan päällä haastattelemalla ja osittain Skype-puhelujen välityksellä. Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluina, joissa teoriasta nousseet pääteemat oli valikoitu etukäteen tutkimukseen soveltuviksi. Teemahaastattelurungon voi ajatella ikään kuin kolmeen eri tasoon, joista ylimpänä on pääteema, esimerkiksi ”läheiset”. Sitä seuraa alempi teema, jossa on pääteemaa tarkentavia apukysymyksiä, kuten ”Keitä läheisiä sinulla on?”. Mikäli tuntuu, ettei vastausta saada tästäkään huolimatta, tai haastattelu tuntuu jäävän vajavaiseksi, voi kysymystä tarkentaa vielä kolmannella tasolla pienemmäksi pilkottuna kysymyksenä. Tällainen eri tasoihin jakaminen helpottaa haastattelijaa silloin, kun haastateltavalta ei saada vastausta alkuperäiseen kysymykseen. Voi tietenkin olla mahdollista, että kysymykseen ei saada vastausta, vaikka haastattelussa olisi edetty alimmalle tasolle asti. Tällöin voidaan päätellä, että käsiteltävä teema ei todennäköisesti koske kyseistä haastateltavaa. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018.) Teoriaan nojautuen pääteemoiksi tähän tutkimukseen valikoitui taustatiedot, läheiset, yhteydenpito, vankeusrangaistus ja Rikosseuraamuslaitoksen tuki. Näiden pääteemojen pohjalta puolestaan valikoitui apukysymyksiä, joiden avulla pyrin vastaamaan opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

Jo ennen tutkimusluvan saamista olin pyrkinyt omalla työpaikallani kartoittamaan kohderyhmään kuuluvia naisvankeja, ja oikeastaan heti myönteisen luvan tultua kävin pyytämässä kirjalliset suostumukset (liite 3) haastateltavilta. Tämän lisäksi olin sähköpostiyhteydessä kahteen muuhun vankilaan, joista tiedustelin, oliko heillä kohderyhmääni sopivia mahdollisia haastateltavia. Melko pian sain sovittua haastatteluajat ja tehtyä ensimmäiset haastattelut.

Haastattelut suoritin aina siellä vankilassa, missä haastateltavat olivat sijoitettuina. Kaikki haastattelut oli tarkoitus nauhoittaa myöhempää litterointia varten. Yhden haastattelutilan kerrottiin olevan tekniikaltaan sellainen, että nauhurin käyttö siellä olisi mahdotonta. Tästä syystä kaksi haastattelua jäivät aluksi nauhoittamatta. Opinnäytetyön kannalta koettiin ongelmalliseksi, että osa aineistosta olisi kirjoitettujen muistiinpanojen varassa suurimman osan ollessa äänitteinä. Tästä johtuen tein kaksi viimeistä haastattelua uudelleen Skypen välityksellä puhelut nauhoittaen. Koska olin haastatellut kyseiset henkilöt jo aiemmin, oli tilanne molemmin puolin rennompaa, mutta toisaalta tuntui, että haastatteluista saatu aineisto jäi sisällöltään aiempaa köyhemmiksi.

4.4 Aineiston analysointi

Haastatteluista saadun materiaalin analysoin aineistolähtöisenä, eli induktiivisena sisällönanalyysinä. Aineistoa analysoitaessa pyrin keskittymään täysin haastatteluista saamaani materiaaliin ilman, että vertasin sitä jo olemassa olevaan teoretiseen tietoon. Johtopäätöksiä tehtäessä haastatteluista saatavaa aineistoa verrataan alkuperäiseen teoriaan samalla, kun tutkimuksen avulla luodaan uutta teoriaa. Tutkija pyrkii ymmärtämään johtopäätöksissään haastateltaviaan ja ymmärtämään heidän näkökulmiaan kaikissa analyysin vaiheissa. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 108-113.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on mahdollista tehdä eri tavoin. Analyysitavaksi tähän opinnäytetyöhön valikoitui tapa, jossa aineistosta saatuja alkuperäisilmauksia lähdetään pelkistämään ja sitä myöten jakamaan eri kategorioihin. Haastatteluissa saaduista aineistoista pyritään siis tutkimuskysymysten avulla löytämään tutkimuksen kannalta oleellisia asioita ja lauseita. Tämä tapahtui litterointivaiheen jälkeen, jolloin kävin kaiken materiaalin läpi ja karsin kaiken tutkimuksen kannalta epäolennaisen pois ja jätin jäljelle ilmaukset, joiden avulla ajattelin saavani vastauksen tutkimuskysymyksiini. Nämä alkuperäisilmaukset yksinkertaistin pelkistetyimmiksi ilmauksiksi. Samankaltaiset ilmaukset yhdistin yhdeksi alaluokaksi. Kun ilmaisuille oli luotu omat ryhmänsä, jatkoin analysointia samansisältöisten ryhmien yhdistelyllä isommiksi ryhmiksi, eli yläluokiksi. Lopuksi samansisältöisiä yläluokkia yhdisteltiin yhdeksi isommaksi kokonaisuudeksi, eli pääluokaksi. Näiden luokitteluiden avulla tutkimusaineisto voitiin liittää jo olemassa olevaan teoriaan, ja sen avulla pyrkiä vastaamaan opinnäytetyötutkimuksen tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 95-101, 110-113.)

Haastattelujen litteroinnit, eli äänitteen muuttamisen tekstimuotoon, tein loppuvuodesta 2019. Haastatteluista litteroitua aineistoa tuli yhteensä 22 sivua. Purin nauhoitteet sanasta sanaan sellaisina kuin ne olivat ilman, että poistin niistä mitään tai lisäsin niihin mitään. Mikäli haastateltavat käyttivät murre sanoja tai kertoivat esimerkiksi henkilöiden nimiä ja paikkakuntia, muutin sanat niin, että henkilöt eivät olleet tunnistettavia. Litteroinnin jälkeen aloin käydä aineistoa läpi ja lähdin etsimään tutkimuskysymysten kannalta olennaisia ilmauksia. Merkitsin ilmaukset erivärisillä ylivaikeuksilla niin, että samanväriset viivaukset liittyivät aina yhteen

teemahaastattelun teemaan. Tämä helpotti samankaltaisten ilmausten löytämistä myöhemmin, sillä haastateltavat olivat saattaneet kertoa olennaisia asioita muulloinkin, kun niitä kysyttäessä. Samankaltaiset pelkistykset yhdistin yhteiseksi alaluokaksi, jonka nimesin sen sisältöä kuvaavalla tavalla. Alaluokat yhdistin edelleen yläluokiksi ja nimesin ne kuvaamaan alaluokkien sisältöä. Lopuksi yläluokat yhdistettiin pääluokiksi, joiden avulla oli tarkoitus saada koottua tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Esimerkki luokittelusta liitteessä 5.

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Suurelta osin opinnäytetyön tekemistä ohjasi Rikosseuraamuslaitoksen arvot sekä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvä tieteellinen käytäntö. Rikosseuraamuslaitoksen arvoihin kuuluu muun muassa oikeudenmukaisuus ja ihmisarvon kunnioittaminen, ja näitä arvoja noudattaen pyrin toteuttamaan tutkimukseni. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu keskeisenä, että tutkimustyössä noudatetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen jokaisessa vaiheessa aina tutkimuksen alusta tulosten arviointiin. Tutkimuksessa käytettävät tiedonhankintakeinot tulee olla tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa on otettu huomioon eettiset kysymykset, jonka lisäksi tutkimukseen liittyvät lupa-asiat on hoidettu asianmukaisesti. (Rikosseuraamuslaitos 2020; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Eettisenä huomiona tutkimusta tehtäessä oli haastateltavien yksityisyydensuojan säilyminen. Tutkimuksen tekemisestä ei saa aiheutua vahinkoa tai haittaa siihen osallistuville haastateltaville. Tämän takia haastateltaville tulee kertoa heidän oikeuksistaan, kuten mahdollisuudesta keskeyttää tutkimus missä tahansa vaiheessa tai kieltää itseään koskevien tutkimustulosten julkaisu. Lisäksi haastateltavilla on oikeus olla tietoisia omista oikeuksistaan, ja tutkijan vastuulla on tiedottaa näistä asioista. Jotta tutkittavien henkilöiden yksityisyydensuoja säilyy turvattuna, tulee tutkimustuloksista jättää pois sellaiset tiedot, joiden perusteella asia voitaisiin kohdentaa tiettyyn henkilöön. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

5 Tutkimustulokset

Tässä luvussa käyn läpi opinnäytetyötutkimuksen tutkimustulokset. Tutkimustulokset on esitetty niin, että ne pyrkivät vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Tutkimustulokset sisältävät myös suoria lainauksia haastatteluista. Suorat lainaukset on laitettu omiksi kappaleiksi sekä sisennetty ja kursivoitu.

5.1 Taustatiedot

Haastateltavia henkilöitä oli yhteensä viisi, iältään he olivat 34-55 -vuotiaita. Tuomioita oli törkeästä kuolemantuottamuksesta, taposta ja murhasta. Neljä haastateltavista olivat suorittamassa ensimmäistä vankeusrangaistustaan, viides haastateltava oli ollut rikoksesta tuomituna aiemminkin. Ennen nykyistä tuomiota, oli sakon muuntorangaistusta suorittamassa ollut

haastateltavista kolme. Haastateltavien tuomiot olivat keskenään eri vaiheissa. Lyhimmän aikaa vankilassa oli viettänyt haastateltava, jonka tuomio oli haastatteluhetkellä kestänyt alle viisi kuukautta, kun taas pisin tuomio oli kestänyt jo reilu kahdeksan vuotta. Kaikki tälle välille osuvat tuomiot olivat kestäneet puolestatoista vuodesta seitsemään vuoteen.

5.2 Henkirikoksista tuomittujen naisten sosiaalisten suhteiden muuttuminen vankeusaikana Taustatietojen selvittämisen jälkeen kävimme haastatteluissa läpi haastateltavien lähipiiriä ennen vankilaan joutumista sekä haastatteluhetkellä. Haastateltavat kertoivat kuinka muun muassa suhteet ja yhteydenpito olivat vankeusrangaistuksen aikana tai sen vuoksi muuttuneet. Haastateltavista kolme kokivat lähipiirikseen omat vanhempansa ja sisaruksensa. Näistä kolmesta kahdelle läheisiä olivat myös omat lapset, yhdelle lisäksi myös serkut ja yhdelle ystävät. Yksi haastateltavista koki, ettei hänellä ole läheisiä ihmisiä lainkaan ja yhden haastateltavan ainoa läheinen oli aviopuoliso. Perheen ja ystävien lisäksi läheisiksi ja tärkeiksi ihmisiksi koettiin myös vankilan henkilökunta sekä vankilassa vieraileva ulkopuolinen sielunhoitaja.

”Tällä hetkellä mun läheisiin kuuluu periaatteessa niinku vaan mun aviomies.”
(H2)

”Mun lähipiiriin ei oikeestaan kuulu ketään.” (H4)

”Mä oon lähentyny nytten perheeni kanssa, mä oon pari vuotta sillai, tosi tosi vähän väleissä tai tekemisissä, mut nytte mä oon ruvennu sitten enemmän.” (H1)

Kaksi haastateltavista koki, että heidän suhteensa läheisiin, erityisesti omaan perheeseen, oli ainoastaan parantunut vankilaan tulon myötä. Elämäntyyli ennen vankilaan joutumista oli ollut päihteiden värittämä sekä huono, ja tämä oli puolestaan vaikuttanut myös läheissuhteisiin. Haastateltavat näkivät asian niin, että vankilassa ollessaan he ovat ikään kuin turvassa eikä läheistenkään tarvitse olla huolissaan esimerkiksi heidän olinpaikastaan tai hyvinvoinnistaan. Näin ollen vankilaan tullessa perheen merkitys on siis kasvanut ja konkretisoitunut. Yksi haastateltava koki, että suhteet lähipiiriin olivat pysyneet täysin samanlaisina kuin ennen tuomiota. Haastatteluissa kävi ilmi myös vankeuden negatiiviset vaikutukset ihmissuhteisiin, ja haastateltavista kaksi olivat menettäneet läheisensä täysin rikoksen ja vankeustuomion vuoksi.

”Ihan varmasti vaikuttaa se tuomio siihen niinku kaikki mitä on tapahtunu sen rikoksen aikana, ni kyllä se vaikuttaa siihen (läheisten yhteydenpitoon). Ja myös siihen, että ihmiset ei halua olla yhteydessä enkä mä sitte itekkään halua olla heihin yhteydessä, et en halua tuottaa heille sitä mielipahaa, et joutuis sitte oleen mun kanssa tekemisissä.” (H4)

”No siis lähinnä perheenjäsenille oli niinku iso shokki tää mistä rikoksesta mä ylipäänsä oon vankilaan joutunu ja he koki paremmaks sen, että he ei pidä yhteyttä.” (H2)

”...äiti sano joskus että, jos niin voi sanoa, että rakkaus on tavallaan kasvanu.” (H3)

Vankeustuomiot olivat vaikuttaneet jonkin verran myös haastateltavien parisuhdetilanteisiin. Haastateltavista kaksi oli naimisissa, yhdellä oli avioero vireillä, yksi oli eronnut ja yhden avioliitto oli päättynyt vankilaan joutumisen vuoksi. Kumpikin haastateltavista, jotka olivat naimisissa, olivat avioituneet vankeuden aikana. Toinen heistä oli ollut puolisonsa kanssa jo ennen vankilaan tuloa, toinen oli tutustunut tuomion aikana. Yksi haastateltava oli avioitunut kolmesti, kaikki avioliitot oli solmittu vankeusaikana ja puolisoihin hän oli tutustunut vankeusaikana kirjeiden välityksellä ja toisten vankien kautta. Yhdellä haastateltavista oli avioero vireillä, mutta hän ei kokenut vankeusrangaistuksella olevan yhteyttä asian kanssa.

”...tavallaan sovittiin sit et ku kumpikin istuu sitte tästä samasta rikoksesta samaa tuomiota, ni sit hän ei ollu varma et olik tässä sit hänen mielestä... pysyykö hän sit jatkamaan (parisuhdetta).” (H4)

”Ei ollu tarkoitus mennä ehkä ikinä naimisiin, tai sitte korkeintaan kerran, mutta tää tuomio nyt teki sen.” (H3)

Kaikkien haastateltavien yhteydenpito siviilimaailmaan tapahtui pääsääntöisesti puhelimitse. Tämän lisäksi kahdella haastateltavalla kävi perheenjäseniä tai ystäviä tapaamassa vankilassa valvotusti. Kummallakin tapaamiset olivat noin kolmen kuukauden välein. Yksi haastateltavista tapasi perhettään perhetapaamisissa kolmen viikon välein ja sen lisäksi poistumisluvilla lähipiirin luona. Kahdella haastateltavalla ei käynyt tapajia, mutta muista haastateltavista poiketen he käyttivät kirjeenvaihtoa yhteydenpidon välineenä.

”Kyllä mä nyt kerran viikossa puhun kaikkien sisarusten kanssa ja äitin kanssa. Ja miehen kanssa puhuin kolmesti päivässä, mut en nyt kun hänkin on täällä vankilassa.” (H5)

”Äiti käy tapaamas mua pari kertaa kuus, kerran tai kaks kuussa.” (H1)

”Mä en oo kehenkään ees itse yrittäny olla yhteydessä.” (H4)

Yksi haastateltava koki, että yhteydenpito ei ollut radikaalisti muuttunut vankeustuomion myötä. Jo ennen vankilaan joutumista hän oli ollut päivittäin tekemisissä ystäviensä ja perheenjäsentensä kanssa eikä tähän ollut tullut suurta muutosta tuomion myötä. Kaksi kohderyhmään kuuluvaa olivat ennen vankilaa elämäntilanteistaan johtuen olleet melko harvakseltaan

yhteydessä läheisiinsä. Kummankin yhteydenpitokeinona oli toiminut puhelut, toisella noin kolmen kuukauden välein ja toisella epäsäännöllisemmin. Vankilaan joutuminen oli molempien haastateltavien kohdalla lisännyt yhteydenpitoa läheisiin. Yksi haastateltava oli omien sanojensa mukaan ollut melko vähän tekemisissä esimerkiksi perheensä kanssa jo ennen tuomiota eikä näin ollen kokenut, että vankilaan joutumisella oli ollut radikaalia merkitystä välien viilemiseen, vaikka toisaalta yhteydenpitoa oli ennen vankeutta ollut jonkin verran ja nykyisin sitä ei ollut lainkaan. Ennen vankilaan joutumista hän oli soitellut viikoittain isälleen, mutta rikoksen jälkeen yhteydenpito oli jäänyt täysin. Yksi haastateltavista oli ennen vankeutta sekä soitellut että nähnyt perhettään viikoittain, mutta vankilaan joutumisen jälkeen yhteydenpito oli vähentynyt, alkuun läheisten toimesta ja myöhemmin haastateltavan itse katkaistua välit.

”...itseasiassa mä oon neljä vuotta miettiny sitä, että pitäis mennä tapaan faijaa ja en oo saanu aikaseks sen mun kosteen elämän takia.” (H1)

”No se oli, tota, siellä ku asunnottomana oli, ni puhuttiin aina sillon ku mulla sattu oleen puhelin ja tollee...” (H3)

”No päivittäin me oltiin lähes tekemisissä mun sisarustenki kanssa.” (H5)

Tiedustelin haastateltavilta, ovatko he menettäneet itselleen läheisiä ihmisiä vankilaan joututtuaan. Kolme ei ollut, ainakaan vankilaan joutumisen vuoksi, muista syistä ihmisiä oli yhden elämästä lähtenyt. Yksi haastateltava ajatteli niin, että mikäli hänellä olisi aiemmin ollut yhteys läheisiinsä, olisi välit varmasti rikoksen johdosta menneet, mutta koska välit olivat viileät jo aiemmin, ei sen vuoksi radikaalia muutosta tullut. Yksi haastateltavista oli vankeustuomion myötä menettänyt perheensä.

”Mut kertoo myös omaa kieltään siitä että mitä se rikos on aiheuttanu.” (H4)

”Emmä oo tuomion takia, mutta sitte on kuollu ihmisiä...” (H3)

Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että perheellä on suuri merkitys heille ja on ollut jo ennen vankeutta. Osa oli vankilaan tultuaan alkanut ajatella asiaa enemmän kuin ennen, mutta kokivat kuitenkin, ettei merkitys sinällään ollut muuttunut. Yksi haastateltava painotti, että erityisesti ydinperhe ja omat lapset ovat olleet tärkeitä, mutta toisaalta suhteet esimerkiksi omiin vanhempiin ei koskaan ole olleet läheiset. Kaksi haastateltavista kertoivat eläneensä päihteiden värittämää elämää ennen vankeutta, joka oli osaltaan vaikuttanut muun muassa yhteydenpitoon omien läheisten kanssa. Tästä huolimatta he olivat kokeneet perheen olevan tärkeässä roolissa omassa elämässään. Lisäksi esimerkiksi oman lapsen syntymä oli yhdellä lisännyt tunnetta perheen tärkeydestä.

”Ja sitte ku tuli lapsi nii ymmärtää vielä paremmin sen miten suuri merkitys perheellä on.” (H3)

”No tota, ei ne mun ajatukset ja arvomaailma oo tän vankilan myötä muuttunut... Se on tärkeä ja olis tärkeä, mutta kun sitä ei tavallaan ole...” (H4)

”No siis sinänsä iso merkitys, että mulle on perhe aina ollu tärkeä, mutta mun niin rankka päihdeittenkäyttötausta on vienyt mut pois, sillai kauemmaks perheestä.” (H1)

Sen lisäksi, että vankeus oli ainakin osalla haastateltavista päättänyt ihmissuhteita, oli se myös tuonut uusia ihmisiä heidän elämäänsä. Yksi haastateltava kertoi saaneensa jopa sellaisia ystävyyssuhteita, joiden uskoi kestävän loppuelämän ajan. Nämä henkilöt olivat jo entuudestaan tuttuja aiemmilta vankeustuomioilta. Kaksi haastateltavaa ajatteli, että vankilasta ei ollut saanut ystäviä, ainakaan sellaisia, joiden kanssa voisi kuvitella olevansa tekemisissä vielä vapautumisen jälkeen. Haastateltavat painottivat, että haluavat jatkaa elämäänsä tuomion jälkeen ilman ”vankilatuttuja”. Toisaalta vankilan henkilökunta ja päihdetyöntekijä koettiin arjessa tärkeiksi henkilöiksi, ei kuitenkaan perheeseen verrattaviksi. Yksi haastateltavista oli saanut vankeuden aikana lapsen ja toinen puolestaan löytänyt aviomiehen, ja nämä koettiin vankeustuomion tuomiksi tärkeiksi ihmisiksi.

”No joo, oommä pari siis kunnon ystävyyssuhdettakin saanu täällä...” (H5)

”No siis takasin perheeni, ja sitte päihdetyöntekijä on aika tärkeä mulle tällä hetkellä.” (H1)

”Eli tietysti vankilan henkilökunta... eikä tietenkään sitä henkilökuntaa voi sil-lain sanoo lähipiiriks, mutta...” (H4)

Haastateltavien tilanteet liittyen läheissuhteisiin erosivat melko paljon toisistaan. Haastattelussa oli havaittavissa kahtiajako, jossa suhteet olivat joko hieman parantuneet tai pysyneet samanlaisina, tai puolestaan menetetty kokonaan. Haastattelussa ei käynyt ilmi sellaista tilannetta, jossa haastateltavan suhteet olisivat vain hieman heikentyneet tai yhteydenpito harventunut. Mikäli yhteydenpito oli vähentynyt, oli se lähes poikkeuksetta jäänyt kokonaan pois jos-sain vaiheessa.

5.3 Naisvankien tuen tarve Rikosseuraamuslaitokselta pitkien vankeusrangaistusten yhteydessä

Haastateltavat kokivat melko yksimielisesti, ettei vankiloiden henkilökunta juurikaan tiedottanut eri yhteydenpidon mahdollisuuksista. Tietoa kyllä oli saatavilla, jos sitä osasi etsiä, ja henkilökunta kyllä neuvoi, mikäli apua osasi mennä itse kysymään. Sitä ei kuitenkaan tultu varsinaisesti tarjoamaan. Koettiin, ettei henkilökunnalta kuitenkaan juurikaan tiedustella asioita, vaan toiset vangit toimivat ikään kuin mentoreina eri käytäntöjen kanssa. Mikäli kyseessä oli ollut esimerkiksi perhetapaaminen tai poistumislupa, oli sosiaalityöntekijä ollut avuksi sen

järjestelyissä. Yksi haastateltavista kertoi kyllä osaavansa käyttää esimerkiksi puhelinta, mutta olisi kaivannut tukea siihen, kuinka olla yhteydessä läheisiin pitkän ajan jälkeen, ja kuinka käsitellä sen aiheuttamia tunteita.

”Mutta tota, emmä niinku ohjeita siihen, mutta tukea jos mä haluaisin sitä tehdä, et miten se on niinku järkevää tai miltä se tuntuu, et ehkä sitä.” (H4)

”No siis lähinnä varmaan ehkä toisten vankien kautta. Ettei oo tarvinnu lähtee kyseleen henkilökunnalta.” (H1)

”Mä en oo kysyny siihen minkäänlaista tukea. Muutaku Skype-mahdollisuus silloin, mut se ei tuu kyseeseen silloin jos toinen osapuoli on vankilassa.” (H2)

Haastatteluista kävi ilmi, että jokapäiväistä tai viikoittaista yhteydenpitoa koskevat asiat, kuten soittaminen tai joissain tapauksissa kirjeenvaihto, hoidettiin valvontahenkilökunnan kanssa. Varsinaista apua tai tukea siihen ei saatu, mutta käytännönjärjestelyiden vuoksi näiden asioiden tiimoilta tuli olla yhteydessä yleensä oman vankiosaston vartijaan. Käytännössä tämä saattoi tarkoittaa esimerkiksi uuden puhelinnumeron lisäämistä vankipuhelinjärjestelmään.

Enemmän apua ja tukea tarvittiin nimenomaan valvomattomia tapaamisia ja poistumislupia anottaessa. Kaikille haastateltaville poistumisluvat eivät olleet ajankohtaisia, mutta osa oli niillä ollut. Yhdessä vankiloista tapana oli, että ensimmäinen valvottoman tapaaminen omien lasten kanssa suunniteltiin sosiaalityön erityisohjaajan kanssa, joka tuli myös itse tapaamiseen paikalle. Poistumislupa-asioissa niin ikään apua saatiin erityisohjaajalta. Tuki ja apu saattoi tilanteen mukaan olla joko lupahakemuksen täyttöä, tai joissakin tapauksissa ohjaaja oli ollut haastateltavan mukana poistumisluvalla. Ajatus poistumisluvasta oli haastattelemini vankien tilanteissa joko työntekijältä lähtöisin oleva idea, jo niin sanotusti rutiini, tai sitten yllättävistä siviilissä tapahtuneista asioista johtuva pakon sanelema asia. Erään haastateltavan tapauksessa vankila pyrki nimenomaan tukemaan yhteiskuntaan kiinnittymistä ja sosiaalisia suhteita, ja poistumisluvan yhdessä vankilan ohjaajan kanssa katsottiin tukevan tätä. Yksi haastateltava oli joutunut hakemaan poistumislupaa siviilimaailmassa tapahtuneen surullisen asian takia, tähän hän koki saaneensa tukea ja konkreettista apua käytännön asioissa. Haastateltavista yksi kävi

säännöllisesti poistumisluvilla eikä kokenut tarvitsevansa niiden kanssa varsinaisesti apua tai tukea, mutta koki niiden mahdollistumisen kuitenkin suurena tukena vankilan puolelta.

”No just tää tärkeen syyn -loma-anomus. Mä menin sosiaalityöntekijän puheille niin se autto mua sit et sain täytettyä sen ja et minne mä sen sit laitan ja.” (H1)

”Mä oon ollu lomilla. Saatetuilla lomilla, kyllä. Eli sillon on ollu vartija ja sitte on ollu omaohjaaja, sitte on ollu totanoiniin... vankilan... meidän sosiaalityöntekijä.” (H4)

Kaksi haastateltavaa kokivat jääneensä täysin ilman tukea sosiaalisten suhteiden ylläpidossa. Toisaalta kumpikaan ei ollut kokenut tarvetta tuelle, pyytänyt sitä tai tiennyt mitä tuki voisi käytännössä ylipäättään olla. Muut haastateltavat olivat saaneet tukea yhteydenpidon kanssa. Yhtä oli kannustettu pitämään yhteyttä siviilimaailmaan, jonka lisäksi vankilan ohjaaja oli haastateltavan puolesta yhteydessä säännöllisin väliajoin siviilissä olevaan perheenjäseneen. Poistumislupa- ja perhetapaamisasioissa kaksi haastateltavaa kokivat saaneensa tukea. Tuki oli ollut käytännön auttamista muun muassa hakemusten täyttämässä sekä esimerkiksi lastenhoidon mahdollistamista vankila-alueella haastateltavan itse ollessa toisaalla.

”Et kyl mä oon ainaki ihan tyytyväinen, enemmän ku tyytyväinen, et kyl mä oon yllättyny siihen kuin paljon tääl saa psykologille tai pastorille tai päihdetyöntekijälle, ja vartijat kuuntelee jos on oikeesti joku hätänä. Siihen oon tyytyväinen.” (H1)

”No emmä tiedä miten täällä nyt yleensäkkään pystyis tukeen yhtään enempää mitään.” (H5)

”...ni mä joudun luultavasti olemaan ainaki yhen yön sairaalas ni sitte niinku mun äiti saa tulla tänne perhetalolle (lapsen) kanssa.” (H3)

Kaksi haastateltavaa antoivat konkreettisia parannusehdotuksia siihen, kuinka yhteydenpitoa voitaisiin tukea. Soittaminen vankilahinnoilla koettiin kalliiksi, jolloin puhelimitse ei välttämättä ole mahdollista olla yhteydessä niin paljoa kun muutoin olisi. Poistumislupia oli mahdollista saada kahden kuukauden aikana yhteensä kolme vuorokautta. Niiden toivottiin kuitenkin olevan pidempiä, jotta vierailu eri paikoissa asuvien läheisten kanssa mahdollistuisi. Neljä

haastateltavaa olivat sitä mieltä, että tukea ja apua saa, kun sitä vain osaa itse pyytää eivätkä kokeneet, että asiaa voisi muuten parantaa.

”Ihan hyvä se on näin, kyllä sä saat kun sä itse pyydät, ni kyl sä saat aina neuvoja ja totanoi ni tietoo.” (H4)

”Kyl mä luulen et se toimii ihan hyvin kuhan osaa ite vaan mennä pyytään apua.” (H1)

”Oon ollu tosi tyytyväinen.” (H3)

Alkuun kysyttäessä suurin osa haastateltavista kertoi, että he eivät olleet saaneet tukea sosiaalisten suhteiden ylläpitoon. Haastattelun edetessä useat haastateltavat osasivat kuitenkin mainita sellaisia tilanteita ja hetkiä, jolloin he olivat saaneet tukea. Nämä hetket oli koettu tärkeiksi. Yhtä mieltä haastateltavat olivat siitä, että on paljon itsestä kiinni, minkä verran apua saa. Tästä huolimatta he tuntuivat olevan tyytyväisiä tilanteeseen.

6 Johtopäätökset

Tässä luvussa käsitellään johtopäätöksiä, jotka tutkimustulosten perusteella on saatu vastauksiksi aiemmin luotuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymykset olivat 1) Miten henkirikoksista tuomittujen naisvankien sosiaaliset suhteet ovat muuttuneet vankeusaikana? ja 2) Millaista tukea henkirikoksista tuomitut naisvangit kokevat tarvitsevansa Rikosseuraamuslaitokselta pitkien vankeusrangaistusten yhteydessä? Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli saada tietoa siitä, minkälaista tukea naisvangit kokevat tarvitsevansa Rikosseuraamuslaitokselta vankeuden eri vaiheissa. Tarkoituksena oli selvittää, kuinka pitkiin vankeusrangaistuksiin tuomittujen naisten sosiaalisten suhteiden hoitaminen tapahtuu vankeusaikana, kuinka se on muuttunut ajasta ennen vankilaan joutumista sekä kuinka sosiaaliset suhteet eroavat eri vankien välillä. Keskeisenä asiana johtopäätöksissä nousi esiin se, kuinka rikoksella saattaa olla radikaalejakin vaikutuksia ihmissuhteisiin.

6.1 Henkirikoksista tuomittujen naisten sosiaaliset suhteet ennen ja nyt

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että sosiaaliset suhteet olivat joko muuttuneet todella radikaalisti tai sitten eivät juuri ollenkaan vankeutta edeltävästä ajasta. Suurin osa haastateltavista koki oman perheensä tärkeäksi. Merkitystä ei ollut sillä, kuinka paljon perheen kanssa oli oltu, tai oltiin tällä hetkellä tekemisissä. Väkeväisen (2008) tutkimuksessa näyttäytyi tämä sama ilmiö. Usein saatettiin nimenomaan kokea, että läheiset ovat niitä henkilöitä, jotka pitävät oikeassa elämässä kiinni.

Vastakohtana tälle kokemukselle ilmeni opinnäytetyötutkimuksessa se, että läheiset menetettiin kokonaan. Muun muassa Rikosseuraamusviraston asettaman perhetyön työryhmän mietinnössä Perhe muurin toisella puolella (2003) tultiin samanlaiseen johtopäätökseen. Etenkin

vakavia rikoksia ja niiden tekijöitä kommentoidaan ja leimataan mediassa kovinkin sanankään-
tein. Kommentoinnilla eivät vältty myöskään rikoksen tehneen henkilön lähipiiri, vaan myös he
joutuvat leimatuiksi. Lähipiiri ei välttämättä halua esimerkiksi kertoa ulkopuolisille ihmisille,
että heidän oma läheisensä suorittaa vankeustuomiota, syynä tähän voi olla esimerkiksi pelko
hylätyksi tulemisesta. (Rikosseuraamusvirasto 2003.)

Kuten opinnäytetyön tutkimustulokset osoittavat, voi vankeusrangaistus suhteiden lähentämi-
sen sijaan myös katkaista välejä kokonaan. Opinnäytetyötutkimuksessa välien rikkoontumisen
syyinä kerrottiin olevan nimenomaan tapahtunut rikos, eikä esimerkiksi varsinaisesti vankilassa
oleminen. Rikokset koettiin niin raaoiksi, että läheiset eivät tahtoneet olla enää yhteydessä.

Välien rikkoontumiseen saattaa vaikuttaa myös se, että joskus vankien läheiset saavat osakseen
enemmän arvostelua ja kritiikkiä kuin itse rikoksen tehnyt henkilö. Tällaisten henkisten ran-
gaistusten voidaan katsoa olevan jopa uusien sukupolvien kautta periytyvä sosiaalinen perintö.
(Rikosseuraamusvirasto 2003.)

Suurin osa tutkimukseen haastatelluista vangeista ajatteli, ettei halunnut olla niin sanottujen
vankilatuttujen kanssa tekemisissä vapautumisen jälkeen. Ajatuksena oli jatkaa ”omaa elä-
mää”, eikä vankilamaailman ja siihen liittyvien ihmisten koettu kuuluvan tähän. Muista poike-
ten yksi haastateltavista kertoi kuitenkin saaneensa vankilasta jopa sydänystäviä, ja uskoi ys-
tävyuden jatkuvan vielä vapautumisen jälkeen. Kivivuoren (2011) tutkimuksessa mainittu van-
kien välinen näennäinen solidaarisuus saattaa mahdollisesti olla osa tätä. Vankilakoodiin kuu-
luu, että ystävyttä ja lojaaliutta toisia kohtaan tuodaan esiin, mutta totuus on, että juuri
kukaan ei noudata tätä koodia. Se, että vankilassa tavattuihin ihmisiin ei haluta pitää yhteyttä
vapautumisen jälkeen, saattaa olla yksi merkki siitä, että näihin ihmisiin ei luoteta. Opinnäy-
tetyötutkimus ei kuitenkaan kykene vastaamaan siihen, pitääkö tämä paikkaansa.

6.2 Naisvankien tuen tarve ja sen saatavuus vankeusaikana

Naisvangit kokivat, että tukea ei juurikaan tarjota, ellei sitä osata itse pyytää. Haastateltavat
eivät kokeneet avun pyytämistä henkilökunnalta sinällään ongelmalliseksi, mutta enimmäkseen
apua kysyttiin kuitenkin toisilta vangeilta. Kivivuoren (2011) tutkimus rikollisten välisestä vel-
jeydestä käsitteli muun muassa tällaista vankien välistä solidaarisuutta, johon kuuluu se, että
vartijoiden kanssa ei olla yhteistyössä. Tällainen toisiin vankeihin tukeutuminen henkilökunnan
sijaan on mahdollisesti osa tätä ilmiötä.

Vaikka opinnäytetyötutkimuksen tuloksissa kävi ilmi, että sosiaalisten suhteiden ylläpitoon ei
juurikaan saatu tukea, ainakaan mikäli sitä ei itse osattu pyytää, olisi kuitenkin tärkeää, että
tukea olisi saatavilla. Vaikka tukea olisi jouduttu itse pyytämään, oli se koettu hyödyllisenä ja
arvokkaana. Tutkimuksen mukaan vankien henkilökunnalta saama tuki saattaa parhaimmillaan

olla vaikeiden hetkien yli kantava voima tai epätoivon hetkellä vahvistava tunne. (Väkeväinen 2008.)

Kuten professori McNeill (2004) kertoo, on sosiaalisen verkoston merkitys rikollisuudesta irrottautumisessa merkittävässä roolissa. Aiheeseen liittyvä aiempi tutkimustieto puoltasi siis myös sitä näkemystä, että vangeille olisi hyödyllistä tarjota tukea sosiaalisten suhteiden ylläpitoon.

Tutkimustulokset osoittivat, että vangit eivät juurikaan pyydä henkilökunnalta apua tai tukea sosiaalisten suhteiden ylläpitoon. Osalla kokemus oli, että tukea ei saa, mutta he eivät sitä toisaalta kaipaakaan. Osa puolestaan koki saaneensa tukea erityisesti elämän isojen tapahtumien yhteydessä. Kuten Väkeväisen (2008) tutkimuksessa todettiin, juuri tällainen tuki haastavalla hetkellä voi olla sanoinkuvaamattoman tärkeä ja henkilöä vahvistava. Ehkä tärkein tuki mitä vangeille voi antaa, on henkistä tukea ja kannattelua haastavina hetkinä, eikä välttämättä konkreettisia tekoja. Toki on myös vankeja, jotka tarvitsevat apua esimerkiksi soittamisessa, mutta tämän opinnäytetyötutkimuksen haastateltavilla se ei tuntunut olevan tarkoituksenmukaista.

Koska haastatteleman naiset suorittivat kaikki tuomiota henkirikoksesta, jolloin rangaistuksen pituudet olivat pitkiä, ei pitkän aikavälin ajattelulla ongelmaksi konkreettisesti muodostu esimerkiksi soittaminen tai postin lähettäminen, joka voi lyhyttä tuomiota suorittavalle olla haastavampaa. Esimerkiksi elinkautisen vankeustuomion yhteydessä ihminen joutuu vankilaan ennalta määrittämättömäksi ajaksi, jonka vuoksi elämää, ja perhe- ja ystävyys-suhteita täytyy opetella hoitamaan vankilasta käsin. Väkeväisen (2008) tutkimuksessa elinkautisvangit kokivat, että elämisen sijaan vankilassa olo on olemista. Tämä voi koitua haasteeksi muun muassa niin, että sosiaalisten suhteiden hoitamiseen ei haeta apua, tai koeta tarvitsevan apua, koska vankilassaolo ajatellaan väliaikaiseksi tilanteeksi. Tämän vuoksi tuen tarjoaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta pitkiä tuomioita suorittavat vangit pysyvät ikään kuin kiinni normaalissa yhteiskunnassa vankeustuomiosta huolimatta.

7 Pohdinta

Tässä luvussa pohditaan koko opinnäytetyöprosessia sekä siihen liittyvää omaa ammatillista kehittymistä ja roolia tutkimuksen tekijänä. Lisäksi pohdin tutkimuksen tekemiseen liittyviä luottavuus- ja eettisyysseikkoja.

7.1 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessia olin pähkäillyt itsekseni jo pitkään. Oikeastaan heti opintojen alettua aloin odottaa vaihetta, jolloin opinnäytetyö tulisi ajankohtaiseksi. Tiesin, että aihe tulisi liittymään jollain tavalla naisvankeihin, sillä olin työskennellyt heidän kanssaan ja koin naiset mielenkiintoisena vähemmistönä vankilamaailmassa. Tutkimuksen tekemisestä itselläni ei kuitenkaan ollut aiempaa kokemusta. Ennen opinnäytetyön aloittamista olin tehnyt lähinnä esseitä ja

raportteja, eikä opinnäytetyön kaltaisesta prosessimaisesta kirjoittamisesta ollut kokemusta. Opinnäytetyötutkimusta tehtäessä prosessin monivaiheisuus tuli tutuksi. Aiemmissa kirjoitus-tehtävissä olin kyennyt hyvin vaikuttamaan esimerkiksi aikatauluttamiseen, mutta muun muassa opinnäytetyöhön liittyvien lupa-asioden vuoksi aikatauluihin ei aina ollut itse mahdollista vaikuttaa. Koen kuitenkin tämänkaltaisten asioiden kehittäneen itseäni prosessikirjoittajana.

Jo ennen opinnäytetyön ajankohtaisuutta olin ajatellut, että haluan tehdä sen yksin. Minulla oli selkeä mielikuva siitä, minkälaisen opinnäytetyön haluan tehdä ja kuinka sen toteutan. Yksin tehdessä opin itsestäni, kirjoitustekniikasta ja prosessista paljon, osittain myös kantapään kautta. Koen, että prosessi oli tärkeä oppitunti tulevaa elämää ja työskentelyä varten. Jälkikäteen ajattelen, että parin kanssa yhdessä tehtynä olisin saanut arvokasta tukea ja uudenlaisia ajatuksia tekemiseen. Toisaalta nyt pääsin näkemään kehityskohtia nimenomaan omassa työskentelyssäni.

Jälkikäteen katsottuna näen opinnäytetyön eräänlaisena oppituntina. Prosessin eri vaiheissa koin monenlaisia haasteita, jotka ajoittain tuntuivat jopa ylitsepääsemättömiltä. Esitin opinnäytetyösuunnitelman suunnitelmaseminaarissa kesäkuussa 2019, jonka jälkeen anoin tutkimuslupaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä. Opinnäytetyösuunnitelma oli tehty koskemaan naisvankeja, jotka oli tuomittu joko elinkautiseen vankeusrangaistukseen tai koko rangaistukseksi vankilaan. Kohderyhmä oli kuitenkin niin pieni, että tutkimuslupaa ei myönnetty sellaisenaan. Jouduin laajentamaan kohderyhmääni nykyisen laiseksi, eli kaikkia henkirikoksista tuomittuja naisia koskevaksi. Toinen suurempi haaste tuli myöhemmin syksyllä, kun aloin haastatella naisvankeja. Haastatteluita varten menin kunkin vangin sijoitusvankilaan, jossa tarkoitukseni oli nauhoittaa haastattelut ja sen jälkeen litteroida ne tekstimuotoon analyysia varten. Yhdessä vankilassa haastattelujen nauhoittaminen ei kuitenkaan ollut mahdollista, joten kahdesta haastattelusta tein ainoastaan muistiinpanot. Opinnäytetyötutkimuksen kannalta olisi kuitenkin ollut haasteellista, jos osa materiaalista olisi ollut muistiinpanojen varassa ja osa litteroituina nauhoitteina. Suoritin siis kaksi viimeistä haastattelua kahteen kertaan. Toisella kerralla haastattelut suoritettiin Skype-yhteyden välityksellä niin, että äänitin videopuhelut ja litteroin ne samalla tavalla kuin muutkin tekemäni haastattelut. Näiden kohtaamieni haasteiden myötä jouduin kantapään kautta oppimaan, että en voi itse vaikuttaa kaikkien prosessin kulussa. Lisäksi olin ollut ankara itselleni prosessiin liittyen, mutta nämä kohtaamani hankaluudet antoivat armoa omalle tekemiselle.

Tutkimuksen toteutin puolistrukturoituna teemahaastatteluna, joka osoittautui juuri tähän opinnäytetyötutkimukseen hyväksi ja toimivaksi menetelmäksi. Koska tutkimukseni kohderyhmä oli niin pieni, ei tuntunut tarkoituksenmukaiselta testata haastattelurunkoa etukäteen kenelläkään kohderyhmään kuuluvalla, ja sillä tavalla ikään kuin ”menettää” yhtä haastateltavaa. Jälkikäteen ajattelen olisin varmasti voinut testata haastattelukysymyksiä myös sellaisella henkilöllä, joka ei suoraan kuulunut kohderyhmääni. Tällä tavoin olisin voinut saada arvokasta

kommenttia tutkimuskysymyksistä, ja niiden muokkaaminen tutkimukseen soveltuvimmiksi olisi ollut mahdollista. Toisaalta itse ajattelen, että sain haastattelukysymyksilläni sellaisia vastauksia, joiden avulla pystyin vastaamaan opinnäytetyötutkimuksen tutkimuskysymyksiin. Olin varautunut siihen, että haastattelut kestäisivät puolesta tunnista puoleentoista tuntiin, mutta todellisuudessa aikaa kului huomattavasti vähemmän. Haastattelukysymysten ennakkokokeilulla olisin voinut valmistautua myös ajankäytöllisesti paremmin.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen uskottavuus kulkee aina yhteydessä tutkimuksen tekijän eettisten valintojen kanssa. Tämä perustuu siihen, että tutkimusta tehtäessä noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa se, että tutkimustyössä pyritään tarkkuuteen, rehellisyyteen ja huolellisuuteen kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tulosten julkaisussa ollaan avoimia, ja tutkimus suoritetaan eettisesti kestävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei voida sanoa olevan vain yhtä ainoaa totuutta, vaan asioilla on eri ihmisille eri merkityksiä eikä se kuitenkaan tee muista asioista sen virheellisempiä. Lisäksi tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa aina tutkimuksen tekijä itse, vaikka tutkimuksessa tulisi pyrkiä puolueettomuuteen. Kuitenkin tutkimuksen tekijä on itse kehittänyt tutkimusasetelman sekä analysoi aineiston, eli näin ollen tiettyä puolueellisuutta voi esiintyä. (Tuomi & Sarajärvi 2009.)

Jo opinnäytetyön alkuvaiheessa eettiset seikat mietityttivät. Tutkimuksen kohderyhmän ollessa niin pieni, tuli erityistä huomiota kiinnittää siihen, etteivät haastateltavat ole tutkimuksesta tunnistettavissa. Tämä tarkoitti sitä, että tutkimustuloksissa en saanut paljastaa sellaisia tietoja, jotka olisivat mahdollistaneet yksittäisen henkilön tunnistautumisen opinnäytetyöstä. Haastateltavat saattoivat paljastaa itsestään sellaisia asioita, joista heidät olisi voinut tunnistaa, mutta minulla tutkimuksen tekijänä oli vastuu jättää tällaiset seikat pois.

Tutkimusaineiston pohjautuessa vankien haastatteluihin ja kokemuksiin, ei tutkimuksen tulos voi olla absoluuttinen totuus. Ylipäätään laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi on haasteellisempaa kuin määrällisen tutkimuksen. Luotettavuutta voidaan kuitenkin lisätä tutkimuksen avoimella raportoinnilla, jolloin kuka tahansa voisi toteuttaa samanlaisen tutkimuksen täysin samanlaisin menetelmin. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voitaisiinkin lisätä sillä, että tutkimusaineistolle saataisiin toinenkin analysoija. Mikäli tutkimustulokset olisivat samanlaiset, voitaisiin tutkimuksen katsoa olevan melko luotettava. Muun muassa aikataulullisista syistä tällainen harvoin on mahdollista, eikä tietenkään tällaisen opinnäytetyön kohdalla. (Tuomi & Sarajärvi 2009.)

7.3 Kehitysehdotuksia

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa siitä, minkälaista tukea henkirikoksista tuomitut naiset tarvitsisivat Rikosseuraamuslaitokselta vankeuden eri vaiheissa. Haastateltavat eivät juurikaan kokeneet tuen tarvetta, tai eivät osanneet kertoa, minkälaista tarjottava tuki voisi olla. Tutkimustuloksista nousi kuitenkin esiin, että esimerkiksi poistumislupa-asioissa tai elämän erilaisissa kriisitilanteissa vankilan henkilökunnalta saatu tuki oli ollut tärkeää. Opinnäytetyö käsitteli lähinnä vankien suhteita vankilan ulkopuoliseen maailmaan, vaikka vankien välisiäkin suhteita sivuttiin. Jatkotutkimuksia voisikin tehdä esimerkiksi naisvankien keskinäistä suhteista. Toisaalta, koska tutkimuksessa henkilökunnalta saatu tuki koettiin melko vähäiseksi, voitaisiin vankiloissa ajatella, että tukea alettaisiin tietoisesti tarjoamaan enemmän. Koska sosiaalisen verkoston voidaan katsoa olevan merkittävässä roolissa desistanssissa, eli rikollisuudesta irrottautumisessa, olisi tietoinen tuen tarjoaminen myös Rikosseuraamuslaitoksen arvojen mukaista (McNeill 2004; Rikosseuraamuslaitos 2020). Tämän jälkeen voitaisiin tutkia, ovatko sosiaaliset suhteet ja niiden ylläpito erilaista verrattuna siihen, kun tukea ei juurikaan ole.

Vaikka olin valikoinut opinnäytetyöni kohderyhmäksi nimenomaan pitkiä vankeustuomioita suorittavia naisia, olisi samankaltainen tutkimus ollut varmasti mahdollista ja tarkoituksenmukaista toteuttaa myös lyhyempiä tuomioita suorittavilla vangeilla. Lyhytaikaisten vankien kohdalla pulmalliseksi muodostuu se, että tuomiot saattavat olla todella lyhyitä. Yksittäisen vangin asioihin ei välttämättä juuri ehditä perehtyä tai vaikuttaa, koska tuomion pituus ei mahdollista pitkäjänteistä työskentelyä. Tällaisissa tilanteissa vangin ”haltuunotto” pian vankilaan tulon jälkeen on ensiarvoisen tärkeää.

Lähteet

Painetut

Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - Metodien valinta ja aineistonkeruu: viirikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hartoneva, A., Mohell, U., Pajuoja, J. & Vartia, M. 2015. Yhdyskuntaseuraamukset ja vammaisuus. Helsinki: Tietosanoma.

Honkatukia, P. 1998. Sopeutuvat tytöt? Sukupuoli, sosiaalinen kontrolli ja rikokset. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 152. Helsinki: Hakapaino.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä - Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino.

Kivivuori, J. 2011. Rikollisten veljeys - Kriminologisia näkökulmia rikollisten sosiaalisiin suhteisiin. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 1/2011. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Lappi-Seppälä, T. 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki: Yliopistopaino.

Pösö, T. 1986. Naisesta naisvanki? Tutkimuksia naisten rikollisuudesta. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia 83. Tampere: Tampereen yliopisto.

Sarpavaara, H. 2014. Ystävyyssuhteiden merkitykset yhdyskuntaseuraamustyön päihdeongelmaisten asiakkaiden muutospuheessa. Teoksessa Linderborg, H., Suonio, M. & Lassila, T. (toim.) Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014. Tampere: Suomen Yliopistopaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Väkeväinen, N. 2008. Murhasta tuomittuna - elinkautista vankeutta suorittavien naisten elämä vankilassa. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Tutkielmat ja selvitykset 1/2008. Vantaa: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Sähköiset

Ahlgrén-Rimpiläinen, A. & Puusa, M. 2018. Mielentilatutkimus- ja vaarallisuusarvio-opas. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 28.3.2019.

www.julkari.fi

Heidensohn, F. 1996. Women and Crime. E-kirja. Lontoo: MACMILLAN PRESS LTD.

Jokinen, A. & Ollus, N. Suurin osa naisvangeista kokenut lähisuhdeväkivaltaa. Haaste 4/2012.

Luettu 23.2.2020

<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42012/suurinosanaisvangeistakokenut-lahisuhdevakivaltaa.html>

Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta 801/2017. Luettu 11.3.2019.

<https://www.finlex.fi>

Lattu, E. 2016. Naisten tekemä väkivalta. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Acta Universitatis Tamperensis 2176. Akateeminen väitöskirja.

McNeill, F. 2004. Supporting desistance in probation practice: A response to Maruna, Porter and Carvalho. The Journal of Community and Criminal Justice. SAGE publications.

Oikeusministeriö. 2017. Ministeri Häkkänen: Yhdistelmärangaistuksella pyritään pienentämään vakavien väkivaltarikosten uusintariskiä. Luettu 11.3.2019.

<https://www.oikeusministerio.fi>

Rikoslaki 39/1889. Luettu 1.3.2019.

<https://www.finlex.fi>

Rikosseuraamuslaitos. 2019. Hämeenlinnan vankila. Luettu 16.5.2019.

<https://www.rikosseuraamus.fi>

Rikosseuraamuslaitos. 2018. Rikosseuraamusasiakkaat 1.5.2018. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 3/2018. Luettu 26.3.2019.

<https://www.rikosseuraamus.fi>

Rikosseuraamuslaitos. 2020. Arvot ja strategia. Luettu 19.2.2020

<https://www.rikosseuraamus.fi>

Rikosseuraamusvirasto. 2003. Perhe muurin toisella puolella. Työryhmän mietintö. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2003. Luettu 16.5.2019.

https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/kX66Am1fz/1_2003_Perhe_muurin_toisella_puolella.pdf

Salovaara, U. 2019. Rikoksista tuomitut naiset - Yhteisöstä erottaminen ja takaisinliittymisen mahdollisuudet. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 1/2019. Luettu 6.5.2019.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/62777/978-951-39-7685-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Luettu 19.2.2020. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vankeuslaki 767/2005. Luettu 16.5.2019.

<https://www.finlex.fi>

Julkaisemattomat

Blomster, P. 2020. Erikoistutkijan sähköposti. Rikosseuraamuslaitos.

Liitteet	
Liite 1: Teemahaastattelurunko	33
Liite 2: Saatekirje	34
Liite 3: Suostumuslomake	35
Liite 4: Tutkimuslupa	36
Liite 5: Esimerkki luokittelusta	38

Liite 1: Teemahaastattelurunko

1. Taustatiedot

- Ikä
- Vankilakertaisuus
- Kuinka kauan nykyinen tuomio on kestänyt?

2. Läheiset

- Keitä läheisiisi kuuluu?
- Millainen parisuhdetilanteesi on? Millainen se oli ennen vankeusrangaistusta?
- Kuinka suhteet lähipiiriin ovat muuttuneen vankeusrangaistuksen myötä?
- Oletko menettänyt läheisiäsi vankeusrangaistuksen myötä? Kenen aloitteesta?
- Millainen merkitys esimerkiksi perheellä oli ennen vankeutta? Entä tällä hetkellä?

3. Yhteydenpito

- Pidätkö yhteyttä siviilissä oleviin läheisiisi vankilasta käsin?
- Pitävätkö läheisesi sinuun yhteyttä?
- Millaista yhteydenpito läheisiin oli ennen vankilaan tuloa?
- Käykö sinulla vierailijoita vankilassa? Keitä he ovat ja kuinka usein he käyvät?
- Kuinka yhteydenpito läheisiin tapahtuu? (Tapaamiset, puhelut, poistumisluvat)

4. Vankeusrangaistus

- Oletko saanut elämäsi tärkeitä ihmisiä vankeusrangaistuksen myötä?
- Koetko itse muuttuneesi vankeusrangaistuksen myötä? Miten?

5. Rikosseuraamuslaitoksen tuki

- Oletko saanut vankilan henkilökunnalta tietoa eri yhteydenpidon mahdollisuuksista?
- Oletko saanut tukea läheisten yhteydenpitoon? Millaista tukea?
- Oletko ollut tyytyväinen saamaasi tukeen? Miten sitä voisi parantaa?

Liite 2: Saatekirje

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Saatekirje

Pauliina Viik

22.9.2019

Hei!

Opiskelen Laurea-ammattikorkeakoulussa rikosseuraamusalan sosionomiksi ja teen opinnäytetyötäni liittyen henkirikoksesta tuomittujen naisten sosiaalisiin suhteisiin vankeusaikana.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, kuinka pitkiin vankeusrangaistuksiin tuomittujen naisten sosiaalisten suhteiden hoitaminen tapahtuu vankeusaikana, kuinka se on muuttunut ajasta ennen vankilaan joutumista sekä kuinka sosiaaliset suhteet eroavat eri vankien välillä. Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa siitä, minkälaista tukea naisvangit kaipaisivat Rikosseuraamuslaitokselta vankeuden eri vaiheissa.

Haastattelut suoritetaan teemahaastatteluna haastateltavan sijoitusvankilassa erikseen sovittavana ajankohtana. Haastatteluista saatavaa aineistoa käytetään ainoastaan opinnäytetyötutkimuksessa, ja tietoja säilytetään niin, että ulkopuolisilla ei ole niihin pääsyä. Opinnäytetyössä säilytetään haastateltavien anonymiteetti, ja opinnäytetyön tekijän vastuulla on, ettei haastateltavia ole mahdollista tunnistaa tutkimuksesta. Nauhoitetut haastattelut sekä niistä litteroidut tekstiversiot hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Haastatteluissa käytävät teemat ovat

- Taustatiedot
- Läheiset
- Yhteydenpito
- Vankeusrangaistus
- Rikosseuraamuslaitoksen tuki

Liite 3: Suostumuslomake

Suostumuslomake

Kirjallinen suostumus opinnäytetyön haastatteluun osallistumisesta

Aiheena opinnäytetyössä on ”Henkirikoksista tuomittujen naisten sosiaaliset suhteet vankeusaikana”

Olen saanut tietoa Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijan Pauliina Viikin opinnäytetyöstä. Olen tietoinen, että haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voin keskeyttää osallistumisen missä tahansa vaiheessa ilman, että sitä täytyy perustella.

Haastattelut nauhoitetaan, ja nauhoitteet tullaan säilyttämään opinnäytetyöprosessin ajan suojassa ulkopuolisilta henkilöiltä. Opinnäytetyön valmistuttua nauhoitteet sekä niistä litteroidut tekstiversiot hävitetään asianmukaisesti tietoturvaa noudattaen. Haastateltavien nimiä ei julkaista opinnäytetyössä eikä heitä ole mahdollista tunnistaa opinnäytetyöstä.

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen, suostun haastateltavaksi opinnäytetyöhön.

Aika ja paikka _____

Haastateltavan nimi _____

Haastateltavan allekirjoitus _____

Sitoudun opinnäytetyössäni noudattamaan tieteelliselle tutkimukselle asetettuja hyvän käytännön periaatteita koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Aika ja paikka _____

Haastattelijan nimi _____

Haastattelijan allekirjoitus _____

Tästä suostumuslomakkeesta on tehty kaksi (2) samanlaista kappaletta. Toinen kappale jää haastateltavalle ja toinen haastattelijalle.

Liite 4: Tutkimuslupa

Tutkimuslupa

18.9.2019

39/332/2019

Opiskelija
 Pauliina Viik
 Rikosseuraamusalan sosionomiopiskelija
 (SRV217SA)
 Laurea-ammattikorkeakoulu
 Ratatie 22
 01300 Vantaa

Hakemuksenne 12.9.2019

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun opinnäytettä varten. Opinnäytteen ohjaaja on lehtori [REDACTED] Rikosseuraamuslaitoksen yhteyshenkilönä toimii johtaja Tuomo Kärjenmäki Hämeenlinnan vankilasta.

Tutkimuksen aihe

Henkirikoksista tuomittujen naisten sosiaaliset suhteet vankeusaikana

Tutkimuksen toteutus

Henkirikoksesta tuomittujen naisvankien haastattelut vankiloissa. Aineiston keruun ajankohta on syksy 2019.

Lupahakemus

Haette lupaa haastattelujen toteuttamiseen.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti. Vankien haastattelut tulee tehdä vankilan johtajan tai apulaisjohtajan suostumuksella.

Vankien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio tai paperikopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, asianomaiseen vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle.

Osoite
 Lintulahdenkuja 4
 00530 HELSINKI

Puhelin
 029 56 88500

Telekopio
 029 56 88446

Sähköpostiosoite
 kirjaamo.rise@om.fi

2(2)

Pauli Nieminen
kehitysjohdaja

Peter Blomster
erikoistutkija

Tiedoksi

ao. rikosseuraamusalueen johtajat
ao. vankilan johtajat

Liite 5: Esimerkki luokittelusta

LAINAUS	PELKISTYS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
"No kannustettu siihen että mä ehkä olisin rohkeampi, että mä ehkä olisin yhteydessä." (H4)	Rikosseuraamuslaitos kannustanut yhteydenpitoon	Mahdollisuus tukeen vankeusaikana	Positiiviset kokemukset saatavasta tuesta	Rikosseuraamuslaitoksen tuki
"Ihan hyvä se on näin, kyllä sä saat kun sä itse pyydät, ni kyl sä saat aina neuvoja ja totanoi ni tietoo. Aika paljon riippuu susta itsestä että mitä sä tarvit ja mitä sä haluat." (H4)	Saatava tuki on hyvää ja sitä saa jos on itse oma-aloitteinen			